

LAHDEN RUDOLF STEINER -KOULUN

TOIMINTAMALLI KOULUKIUSAAMISEEN PUUTTUMISEEN

hyväksytty opettajainkokouksessa 12.3.09

Toimintamalli koostuu: 1. ennaltaehkäisevästä toiminnasta, 2. selvittelystä, 3. toimenpiteistä ja 4. vanhempien roolista kiusaamistapauksissa.

1. Ennaltaehkäisevä toiminta:

a) selkeä tiedottaminen koulun toimintamallista (oppilaat, kodit)

b) oppilaille tehdään kiusaamista kartoittava kysely

Kyselyn avulla saadaan selville kiusaamisen määrää ja sen kautta voidaan miettiä jatkotoimenpiteitä. Luokanopettaja/-valvoja tekee kyselyn. Luokanopettaja/-valvoja vie tarvittaessa palautteen kyselystä oppilashuoltoryhmän puheenjohtajalle. Kyselyiden tuloksista keskustellaan ala- tai yläluokkien kokouksissa.

c) luokissa keskustellaan kiusaamisesta ja siihen liittyvistä ryhmämekanismeista sekä koko ryhmän vastuusta luokanopettajan/-valvojan tai mahdollisesti tukioppilaiden kanssa

d) luokissa laaditaan kiusaamisen vastaiset säännöt luokanopettajan kanssa

e) ryhmäyttäminen, erilaiset yhteishenkeä nostattavat leikit ja pelit

f) tehostettu välitunti- ja käytävävalvonta

2. Selvittely:

Kiusaamistilanteeseen puututaan heti. Kaikki koulu yhteisön aikuiset ovat velvoitettuja puuttumaan havaitsemiinsa kiusaamistilanteisiin. Myös vanhempia rohkaistaan ottamaan yhteyttä kouluun kiusaamistapauksissa.

a) Kuka puuttuu

Se, joka tietää kiusaamisesta, on velvollinen puuttumaan asiaan

-opettajat, koulunkäyntiavustajat, harjoittelijat, tukioppilaat, muu koulun väki

- oppilaan vanhempi, joka tietää kiusaamisesta, on velvollinen ilmoittamaan luokanopettajalle/-valvojalle tapauksesta

- oppilailla on velvollisuus kertoa asiasta vanhemmalle/opettajalle/koulunkäyntiavustajalle /tukioppilaalle /opinto-ohjaajalle/terveydenhoitajalle/vuosirehtorille. Oppilaan tulee kertoa aikuiselle, jolle hänestä tuntuu helpoimmalta puhua ja aikuinen vie asiaa eteenpäin tiedon saatuaan.

Oppilas voi ottaa yhteyttä myös sähköpostitse tai tekstiviestillä. Pääasia on, että asia tulee tietoon. Yhteystiedot löytyvät koulutiedotteesta.

b) Kiusaamistapauksen selvittely

- kiusaamisen havainnut henkilö puuttuu tilanteeseen välittömästi ja ottaa yhteyden luokanopettajaan
- luokanopettaja selvittää asian mahdollisimman pian: mitä on tapahtunut, kuka ollut mukana, ehdinkö hoitaa itse vai pyydäkö lisäapua
- selvittämisen hoitaa luokanopettaja itse ja/tai hänen pyytämänsä lisäapu, joka voi olla esim. toinen opettaja, terveydenhoitaja. Kiusaamistapauksissa olisi hyvä olla aina kaksi selvittäjää, erityisesti vakavammissa tapauksissa.
- kiusaamistilanne tulee selvittää aina rauhallisesti ja puolueettomasti, mutta jäämäkästi. Keskeinen viesti on: Tiedän kiusaamisesta ja vaadin, että siitä on tultava heti loppu.
- selvittelypaikka voi olla opettajainhuone, tyhjä luokkahuone tai mikä tahansa rauhallinen tila
- keskustelut pidetään mahdollisimman pian. Kiusatun ja kiusaajan kanssa samana päivänä, kun tieto kiusaamisesta on saatu. Yhteiskeskustelu samana päivänä tai seuraavana. Ajat sovitaan opettajan tai muiden työntekijöiden aikataulujen mukaan, kuitenkin mahdollisimman nopeasti. Tavoite on saada kiusaaminen loppumaan ja saada tilanne selvitettyksi. Mitä nopeammin asiaan tartutaan, sitä paremmin tavoitteet toteutuvat.

3. Toimenpiteet kiusaamistapauksessa

1. Keskustelu kiusatun kanssa

- selvitä tapahtumien kulku
- selitä, että kiusaamisen ilmitulo on oikein ja että hänen turvallisuudestaan pidetään huolta
- selviytymiskeinojen etsiminen sekä tuki ja turva
- kerro miten asiassa nyt edetään, eli seuraavaksi on keskustelu kiusaajan kanssa, sitten yhteiskeskustelut ja tiukka seuranta
- vaadi, että kiusattu tulee heti kertomaan uudelleen, jos kiusaaminen jatkuu

2. Keskustelu kiusaajan kanssa

- tapahtumien kulku, ei kuulustellen vaan keskustellen
- yritetään saada tekijä itse ehdottamaan, mitä hän voisi tehdä kiusaamisen lopettamiseksi
- kerro miten asiassa nyt edetään

- vaadi, että kiusaamisen on loputtava heti ja tee selväksi, että tilannetta seurataan tarkasti

3. Alaluokilla keskustelut kiusatun ja kiusaajan kanssa voivat tapahtua myös yhdessä luokanopettajan harkinnan mukaan

4. Järjestetään yhteinen tapaaminen kaikkien osapuolten kanssa

- tässä on hyvä olla opettajan lisäksi mukana toinen aikuinen
- tähän tapaamiseen kutsutaan tarpeen mukaan myös vanhemmat mukaan
- keskustelussa yhteen sovitetaan eriosapuolten näkemykset, sovitaan kiusaamisen lopettamisesta, sovitaan mahdollisista korvauksista ja rangaistuksista, pyritään siihen, että pyydetään anteeksi ja annetaan anteeksi
- sovitaan seurantatoimenpiteistä ja seuranta-aikataulusta, kuka seuraa tilannetta, koska tavataan uudelleen ja tarkistetaan tilanne
- tästä keskustelusta kirjoitetaan aina muistio (opettajan ja oppilaan oikeusturva). Muistio voidaan lähettää oppilaan kotiin allekirjoitettavaksi. Alaluokilla muistio lähetetään aina kotiin. Muistion alkuperäinen osa toimitetaan erityiseen kansioon, johon kiusaamisselvittelymuistiot kootaan.
- muistion lisäksi voi myös soittaa vanhemmille, mitä on tapahtunut, miten asia on selvitetty ja mitä on oppilaiden kanssa sovittu (kiusaajan vanhemmille voi korostaa, että heidän lapsensa on myöntänyt rehellisesti kiusanneensa ja haluaa kantaa vastuunsa)
- isompien oppilaiden kohdalla voidaan lievissä tapauksissa antaa oppilaiden kantaa vastuu itse ja antaa mahdollisuus korjata virheensä. Vakavissa tapauksissa tulee kuitenkin aina olla yhteydessä koteihin.

5. Seurantakeskustelu

- seuranta toteutetaan niin, että kumpikin osapuoli käy erikseen keskustelemassa luokanopettajan tai muun sovitun aikuisen kanssa, joka tarkistaa tilanteen. Tällöin kiusatun on helpompi kertoa, jos kiusaamista on edelleen ollut.
- jos todetaan kiusaamisen loppuneen, käsittely päättyy ja neuvotaan kiusattua tulemaan itse kertomaan heti, jos jotakin vielä tulee tai voidaan sopia vielä yksi tapaaminen tilanteen varmistamiseksi. Tehokas seuranta on tehokas keino lopettaa kiusaaminen.
- jos kiusaamistilanne jatkuu toimenpiteistä huolimatta, kutsutaan osapuolet vanhempineen koululle tapaamiseen.

6. Mahdollinen jatkotapaaminen,

jonka luokanopettaja tai vuosirehtori kutsuu koolle, jos kiusaaminen on toimenpiteistä huolimatta jatkunut. Mukana ovat vanhemmat, oppilaat, vuosirehtori, opettaja ja mahdollisesti oppilashuoltohenkilökuntaa. Käydään tilanne läpi, mitä on tapahtunut ja miten on toimittu. Tehdään selväksi, että kiusaamisen on loputtava. Jos näin ei käy, kerrotaan, että seuraavaan tapaamiseen kutsutaan koulunväen lisäksi koulupoliisi tai sosiaalityöntekijä tai molemmat. Asia voidaan siirtää

poliisille, kun tuntuu, etteivät koulun keinot riitä tai kiusaaminen muuttuu hyvin vakavaksi, esim. vakavat väkivallan teot.

Usein jatkokeskusteluissa vanhempien läsnäolo jo aiheuttaa sen, että viimeistään tässä vaiheessa tilanne raukeaa. Keskustelusta tehdään muistio.

7. Jos mikään edellisistä ei ole auttanut, kutsutaan koululle edellisessä tapaamisessa olleet henkilöt sekä koulupoliisi ja / tai lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Tilanteen kertaus ja asian siirtäminen koulupoliisille ja / tai sosiaalityöntekijälle. Sovitaan miten toimitaan ja miten koulu seuraa tilannetta.

4. Vanhempien rooli kiusaamistapauksissa

Vanhemmat voivat ehkäistä koulukiusaamista erilaisin toimin:

- Keskustelkaa kiusaamisesta lapsenne kanssa, vaikka asia ei koskettaisikaan teidän perhettänne juuri nyt.
- Kerro lapsellesi, että kiusaaminen on aina väärin.
- Eläytykää pohtimaan miten pahalta, yksinäiseltä ja surulliselta kiusatusta tuntuu. Tämä auttaa lapsen empatiakyvyn kehittymistä.
- Kysy miten lapsesi on toiminut tai kuvittelisi toimivansa tilanteessa, jossa hän huomaa jonkun joutuvan toisten kiusaamaksi. Meneekö hän mukaan ja alkaa ilkkua vai vetäytyykö pois, etteivät kiusaajat ottaisi häntäkin silmätikukseen? Totea, että on rohkea teko, jos uskaltaa asetta puolustamaan tyttöä tai poikaa, joka on joutunut toisten syrjimäksi. Se on paljon vaikeampaa kuin mukana ilkkuminen.
- Kerro, että kiusaamisesta pitää kertoa jollekin aikuiselle, esim. opettajalle tai vanhemmalle.
- Tue lapsesi ystävyyssuhteita koulukavereihin. Kutsukaa yhdessä kavereita kotiin.
- Osallistu luokan järjestämiin tilaisuuksiin ja tutustu vanhempiin. Vanhempien keskinäinen yhteistyö ehkäisee kiusaamista.

Lähteet

Salmivalli. (1998). Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä. Gaudeamus.

Salmivalli. (2003). Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. PS-kustannus.

Hamarus. (1998). Älä kiusaa mua! Miten tunnistan ja estän koulukiusaamisen. Länsi-Suomen lääninhallitus.

Olweus. (1992). Kiusaaminen koulussa. Otava.

Pikas. (1987) . Irti kouluväkivallasta. Weilin & Göös.

Salmivalli. Ohjeistus. Koulukiusaamisen vastaisen toimintamallin laatiminen. (www-linkki)

Kaukiainen. (2005). Luento materiaali: Koulukiusaaminen- henkistä vai fyysistä väkivaltaa.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton www sivut, Vanhempainnetti sekä Tukioppilastoiminta

Kiusaamiskysely on muokattu Alkuopetus 1/2005 lehdessä olleesta kyselystä

Kirjallisuusvinkit

Hamarus. (1998). Älä kiusaa mua! Miten tunnistan ja estän koulukiusaamisen. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisuja.

Ljungström. (1999). Mobbaus koulussa. Käsikirja mobbauksesta ja sen selvittämisestä Farsta-menetelmällä. Kauniainen: Jessica Lerche F:a.

Olweus. (1992). Kiusaaminen koulussa. Helsinki: Otava.

Pikas. (1987). Irti kouluväkivallasta. Espoo: Weilin & Göös.

Salmivalli. (1998). Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä. Tampere: Gaudeamus.

Salmivalli. (1998). Koulukiusaaminen. Kalvosarjat peruskoulun ala- ja yläasteelle sekä oppilashuoltohenkilöstölle. Sisältää Kasvattajan käsikirjan ja ehdotuksia keskustelun / työskentelyn pohjaksi. Helsinki: Edita.

Salmivalli. (2003). Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Opetus 2000-sarja. Jyväskylä: PS-kustannus

www.enorssi.fi/hankkeet/oppilashuolto/kiusaaminen.htm

Christina Salmivalli: Toimiva malli kiusaamisen vähentämiseen

Ahola ja Hirvihuhta (2000). Vääryydestä vastuuseen. Opetushallitus.

Kiusaamiskysely

Kiusaaminen on sitä, kun samalle oppilaalle aiheutetaan tahallaan ja toistuvasti pahaa mieltä. Kerran sattunut tönäisy tai ikävä sanailu ei ole vielä kiusaamista.

Vastaa miten itse koet. Ympyröi oman mielipiteesi kirjain a, b tai c. OLETHAN REHELLINEN!

1. Nimitelläänkö sinua luokassasi tai välitunnilla haukkuma- tai lempinimillä, joista et itse pidä?

a) nimitellään usein b) nimitellään joskus c) ei nimitellä

2. Oletko itse nimitellyt luokkatoveriasi haukkumanimillä?

a) olen usein b) olen joskus c) en nimittele toisia

3. Jätätkö viittaamatta, koska pelkät toisten nauravan ehkä väärälle vastauksellesi?

a) jätän usein b) jätän joskus c) en jätä

4. Miten usein joudut olemaan välitunnilla yksin, vaikka haluaisit olla toisten kanssa?

a) joka päivä b) joitakin kertoja viikossa c) en juuri koskaan

5. Kiusataanko sinua?

a) ei kiusata b) kiusataan joskus c) kiusataan usein

6. Kiusataanko sinua (jos sinua ei kiusata, siirry kohtaan 8)

a) tunneilla b) välitunneilla c) koulumatkoilla?

7. Jos sinua kiusataan, onko se ilmennyt (rastita yksi tai useampia kohta):

nimittelynä

tönimisenä

lyömisenä

pilkkaamisena

uhkailuna jostain ikävästä (esimerkiksi lyömisestä)

- potkimisena
- kiusaavana ilmehtimisellä tai matkimisena
- niin, että toiset eivät ota sinua seuraansa
- tavaroidesi jatkuvana luvatta ottamisena
- muuten (miten) _____

8. Oletko osallistunut kiusaamiseen olemalla mukana porukassa, kannustamassa kiusaajaa tai nauramassa kiusatulle?

a) olen joskus osallistunut b) olen usein osallistunut c) en ole ollut mukana

9. Oletko huomannut, että jotakuta koulustasi / luokastasi kiusataan?

a) olen huomannut b) en ole huomannut

10. Ketä tai keitä luokallasi kiusataan? _____

(kirjoita nimi tai nimet)

11. Kuka tai ketkä heitä kiusaavat? _____

(kirjoita nimi tai nimet)

12. Oletko itse kiusannut luokkakaveriasi?

a) olen usein b) olen joskus c) en ole kiusannut

13. Haluatko sanoa jotain muuta?
